

MAANOORED

TÕUSVA PÕLVE TULEVIKU TÄHISED

PÕLLUMAJANDUSLIK NOORSOO KUUKIRI

1936

IV aastakäik

Toimetaja mag. agr. End. VINT. Vastutav toimetaja E. JUST.
Väljaandja EESTI PÕLLUMEESTE KESKSELTS.
Toimetus ja tallitus: Tallinn, Pikk 40, postkast 54, telef. 454-70.
Tellimishind: 120 snt. aastas, 65 snt. poolaastas.

Nr. 10

Oktoober

Varitsev talv sunnib kiirustama kartulivõtmisega.

Noorsoo organiseerimise seadus.

Vabariigi valitsuse koosolekul 7. okt. vaadati läbi ja antakse riigivanema poolt dekreedina „noorsoo organiseerimise seadus“.

Seletuskirjas seaduse juurde öeldakse muuhulgas järgmist:

Noorsoo organiseerimine on tarviline ja noorsoo organisatsioonide tegevuse arendamine koolis ja väljaspool kooli on tähtis ala, sest koolid oma õppekavadega ja õppetöö korraldusega ei haara õppiva noorsoo kõiki vaimseid huve ning koolilõpetanud noortel on vaja jätkata uute teadmiste ja oskuste omandamist ning seda kasvatus tööd, millele koolid on pannud kindla aluse. Noorsoo organiseerimine ja noorsoo organisatsioonide tegevus ei ole kujunenud oma ulatuselt nii suureks, kui see oleks vajaline kaasajal meie rahva tuleviku eluhvides. Ka on määramata noorsoo organiseerimise sihid ja noorsoo organisatsioonide tegevuse ideellised alused, mispärast nende organisatsioonide tegevus ei ole kujunenud kavapärasena ja sihikindlana. Samuti on ainelised võimalused olnud seni vähesed noorsoo organisatsioonide tegevuse edukaks arenemiseks.

Seaduse esimeses paragrahvis on järgmiselt väljendatud noorsoo organiseerimise eesmärk:

Noorsoo organiseerimise eesmärgiks on koondada noori organisatsioonidesse ning juhtida, edendada, ühtlustada ja süvendada kavapäraselt ja sihikindlalt olemasolevate ja selle seaduse põhjal ellukutsutavate organisatsioonide tegevust riiklikkude sihtide ja kasvatusliikude põhimõtete järgi Eesti rahva elulistes huvides.

Selle seaduse alla kuuluvad järgmised noorsoo-organisatsioonide liigid:

1) koolide juures asuvad noorsoo-organisatsioonid:

2) ühingud, seltsid ja nende liidud ning teised koondised, kes on asutatud ühingute ja nende liitude seaduse põhjal ja kes on saanud endale eesmärgiks noorsoo organiseerimise või kelle liikmeiks võivad olla noored:

3) noorsooühingud, -seltsid ja nende liidud ning teised koondised, kes on asutatud vastavate seaduste alusel kirikute, kodade, kulturomavalitsuste ja teiste vastavate asutuste juurde.

Noorteks selle seaduse mõttes loetakse kõik õpilased ja muud kodanikud, kes on alla 20 a. vanad.

Seaduse teine peatükk käsitleb noorsoo organiseerimise juhtimist.

See juhtimine kuulub haridusministrile. Noorsoo tegeliku organiseerimist ja noorsoo organisatsioonide tegevuse edendamist teostab aga haridusministeeriumi noorsoo osakond noortejuhataja ja noortenõunikkude ja noorteseekretäri kaastegevusel. Noortejuhataja nimetab ametisse riigivanem haridusministri ettepanekul. Peale ametnikkude on ette nähtud noorsoo osakonnal haridusministri poolt nimetatavad kaastöölised, et võimalik oleks kaasa kutsuda noorsoo organiseerimise tööle kõiki neid haridus-, kasvatus-, seltskonna- ja majandustegelasi, kes on huvitatud noorsoo kasvatusest, ja kes tahavad töötada noorte edasiarendamise huvides. Noorsoo-organisatsioonide tegevuse edendamiseks võidakse kohtadel asutada noortekomiteed.

Haridusminister võib moodustada tarbekorral riigi- ja omavalitsusasutuste ja seltskondlike organisatsioonide esindajaist ning teistest asjatundjast koosnevaid komisjone noorsoo organiseerimise puutuvate laemaualatusliikude kavade valmistamiseks ja vastavate küsimuste selgitamiseks kui ka kokku kutsuda noorsootegelaste nõupidamisi ja kongresse, määrates ühtlasi nende koosseisu.

Seaduse kolmas peatükk käsitleb noorsoo organisatsioonide koolide juures ja neljas peatükk noorsoo-organisatsioonide väljaspool kooli.

Nende organisatsioonide asutamine toimuks üldiselt samadel alustel, millistel on toimunud nende asutamine seni, kuid kõik need organisatsioonid peavad töötama selles seaduses tähendatud ja selle seaduse põhjal antud ligemate sihtide ja juhendite kohaselt. Kui aga need organisatsioonid kalduvad kõrvale neist sihtidest ja juhenditest, siis võidakse neid sulgeda. See sulgemise võimalus ja õigus on tarvilik, et luua noorsoo organisatsioonide tegevuse alal kindel kord.

Ka on see seaduses selgelt väljendatud, et õpilaste ja noorte laagrite, suvepidustuste ja teiste koosolekute pidamine võib toimuda ainult selleks määratud alustel ja korras. See on tarvilik selleks, et edaspidi ära hoida kõiki puudusi ja eksimusi, mis on sellel alal seni kohati aset leidnud. Samuti on seadusega reguleeritud õpilaste osavõtt noorsoo organisatsioonidest väljaspool kooli ning toetuste määramise alused noorsoo organisatsioonidele. Need alused on tarvilikud selleks, et toetused läheksid ainult nendele organisatsioonidele, kes seisavad oma ülesannete kõrgusel ja et toetuste kasutamine toimuks loovaks ülesehitavaks tööks seaduses tähendatud sihtides.

Seaduse viies peatükk sisaldab noorsoo organiseerimise varalisi vahendeid.

Peale riigi eelarve korras antavate summade on seaduses ette nähtud toetuste andmise võimalus noorsoo organisatsioonidele riiklikkudest kapitalidest ja fondidest nende seaduste ja põhikirjade kohaselt. Samuti on seaduses ette nähtud omavalitsuste kohustus vastavate ruumide andmise suhtes.

Selle kohustuse täitmine ei tekita omavalitsustele raskusi ega kuigivõrd tunduvald kulusid.

Seadus hakkab maksma avaldamisega, millisest ajast kaotavad maksvuse koolide seaduste need paragrahvid, mis sisaldavad eeskirju õpilaste organisatsioonide asutamise kohta. Samuti kaotab maksvuse ühingute ja nende liitude seaduse § 19 teine lõik.

Elulisi nõudeid kodude kaunistamisel.

Praegu on käimas kodude kaunistamine üleriikliku aktsioonina. Selle kultuurilise ürituse heaks kordaminekuks olgu kohustatud võimaluste piires nõu ja jõuga kaasa aitama kõik kodanikud.

Hoogtöö laialiste ringkondade osavõtul on see hea külg, et ta kaasa toombab ka neid inimesi, kes muidu vaevalt tuleks kodukaunistamise mõttele. Seepärast on väga tähtis, et alguses olemasolevat tööhoogu ja vaimustust püütakse kõikide võimalustega mitte ainult alalhoida vaid pidevalt suurendada. Seepärast olgu esimeseks nõudeks: kodukaunistamise aktsioon tuleb teostada mitte üksnes sõnadega, vaid tegudega. Sõnalisel ergutusel on siin ka suur tähtsus. On pind ettevalmistatud ning kaunistamisaktsiooni sihid ja ülesanded selgitatud, tuleb koostada hoogtoode üksikasjalikud kavad iga üksiku juhtumi tarvis, vastavad ülesanded võimeliste isikute vahel ära jagada ning kindlaks määrata täppis töökoht ja aeg. Ärgu lepitaugu siin kunagi ümbkaudsete lubadustega ning põhimõttelise valmisolekuga — sellega jõutakse harva tegudeni.

Vähe on mainitud aktsiooni puhul heast tahtest. Et see tahe vallan-

duks õiges suunas ja saavutaks suuremaid tulemusi, selleks on tarvis võimalikult hästi tunda kaunistamisviise ja vahendeid. Tavaliselt publikult ei saa siin nõuda ei ühe ega teise küsimuse põhjalikku tundmist. Seda enam peavad neid küsimusi mitmekülgsest tundma ja rakendada oskama aktsiooni eestvõtjad — juhid.

Istutamismaterjal. Esimesed raskused aktsiooni teostamisel tekivad ilupuude ja põõsaste saamisega. Kodukaunistamise keskkomitee on avaldanud küll nimekirja, missugustest allikatest võib saada istutamismaterjali. Antud arvud kuuskeste, mändide, kaskede ja pihlakate kohta on üsna suured, teiste puude näit. pärnade, vahtrate, jalakate, tammede, hobukastanite, lehiste jne. kohta aga märksa vähenemad. On märgitud koguni juurde, et tähtsamate allikate — Ülikooli katsemetsockonna ja Voltveti metsakooli puud on noored ja väikesed. Neid ei saa veel otseselt kohale istutada, vaid tuleb mõni aasta edasi kasvatada. Kui tahe-takse aga aktsiooni teostada, siis ei raatsita asjaga oodata, ning asutakse hankima istutusmaterjali metsast. Siin peab olema ettevaatlik ning puid lage-dale istutamiseks võtma mitte metsa alt vilust ja niisketelt kohtadelt, vaid metsa servadelt ja raiesmikeilt, kus

Vanad talud.

Maanteedest eemal maansse vajund
päikesepoisten, tormin ja sajun,
pimesi nagu vanapagan
põrnitseb talu põndaku tagant.

Samblane katus ammu rabe,
akende ümber kasvavad hebe.

Üksikud hundid, irevil hambad,
vunad, väsinud talu rambad.
Kes küll kargaks nendele harja,
ajaks need soendid küla korja?

Maa sisse taotud sünged väiad,
siilikokkuina ümber aiad.
Silmiga sihib metsa ja soole,
seljaga teiste talude poole.

Kesse küll suudab tõsta porist,
pimedusest ja metsaparast
üksikuid ruumi uppunud maju?
Peab küll tulema maailmaraju.

Henrik Visnapuu.

nad kasvavad rohkem valguse ja tuule
käes. Metsa alt võetud puud jäävad
lagedale istutatult põdemäe ning nendest
kuivab suur osa hoopis.

Kuid kodukaunistamisel on tarvis
peale tavaliste metsapuude ka heki-
puid ja põõsaid väga suurel arvul
samuti kui ilupõõsaid. Nende
saamine on veel raskem. Kuusehekiiks
saab veel kasutada lagedal kasvavaid
noori kutsuki, kuigi ka siin soovitav
oleks tarvitada puukoolis kasvatatud
ühevanuseid ja võrdse tugevusega
küuski.

Ilupõõsaid tuleb aga suures enamuses
muretseda puukoolidest. Viimased
on nende kasvatamisele senini pannud
vähe rõhku. On väga raske saada
väärastatud ilupuid ja põõsaid,
nagu püramiid-, kera-, leina-
vorme, lõhislehisleid, värvilise lehesti-
kuga puid, väärastatud sireleid, viir-
puid, aedhortensiaid jne.

Siin võidakse muidugi väita: meil pole
sellist materjali eesti kodude kauni-
damisele üldse tarvis. Ajame läbi kodumaa
metsa puude ning põõsastega
ning loome seega omapärase kodukauni-
damise stiili. Olen koguni kuulnud
arvamusi, et vähemalt talundite kauni-
damisel ei tuleks kasutada võõra-
maa puid ja põõsaid, need tunduvad
võõrkehadena meie kodumaa looduses
ega sobivat kuidagi ümbrusega.

Päistab esimesel pilgul, et selline
nõue on üsna loogiline ja seega täiesti
õigustatud. Ligemalt asjaoludega tut-
vunemisel aga selgub, et selle nõude
esitajad ise pole nähtavasti jõudnud
selgusele, millised on meie kodumaa
puud ja põõsad ning millised võõramaa
omad. Tuleb mainida, et meil on hulk

võõramaa puid, mis meie kliimaga on
niivõrd harjunud ja meie oludega koha-
nenud, et nad tunduvad nagu päriselt
meie kodumaa puudena: Maignem
vaid; hobukastanit (päritolu Väike-
Aasiast ja Kreekast), laialeheline
pärn (Lääne-Euroopast), lehis,
(Lääne-Euroopast ja Siberist),
elupuu (Põhja-Ameerikast), nulud
(Põhja-Ameerikast ja P.-Aasiast),
sirelid (Transsilvaaniast), jasmii-
nid (Lõuna-Euroopast ja Põhja-Ameerikast,
ka Ida-Aasiast), leedripuud,
(Aasiast ja L.-Euroopast) jne.
Mainitud taimed kuuluvad aga meie
iluaedade igapäevaseimate ilupuude ja
-põõsaste hulka. Nende juurde tuleb
arvata veel kultuurilupuud (pü-
ramiid-, kera-, leina-, lõhislehisleid ja
värvilise lehtedega aedvorme), mis
samuti pole tekkinud meie kodumaal,
vaid aretatud välismaal. Kui kõike
mainitud ilupuudematerjali peaksime
omast aktsioonist välja jätma, siis väe-
valt võiksime kõnelda aktsiooni puhul
kodukaunistamise edusammudest, sest
edu on seal, kus vähemväärtuslikku
asemele astub parem. Samane on ju te-
gelikult lugu kõikjal — meie talu aianduses
kui ka põllumajanduses.

Ma ei taha eeltooduga muidugi väita
seda, et kodukaunistamisel kultuur-ilu-
puud ja põõsad samuti kui võõramaa-
sed — peaksid asuma esirinnas — ei, seda
mitte. Suures massis, üldilme loo-
mises jne. tuleb kasutada kodumaa
kuuski ja mändi, kaski, pärnu, väh-
raid, jalakaid, saari jne., kuid n. ü. kir-
jadeks, varjundite andmiseks, värvide
ja vormide mitmekesisdamiseks tuleb
ikkagi kasutada ka kultuur-ilupuud ja
-põõsaid ning võõramaa puidki, mis

oma kasvutingimusilt meie oludele vastavad. Kodukaunistamise aktsioon peakski selleks tõhusalt kaasa aitama, et meie viljapuude puukoolide kõrval tekiks ka ilupuude koolid, milliseid seni kahjuks väga vähe. Need ilupuukoolid peavad tootma väärtusliku kodukaunistamise materjali nii kodumaa kui ka võõramaa puudest ja pöösastest.

Kodukaunistamise aktsioon ei lõpe ühe aastaga. See algatus muutub aasta-aastaga intensiivsemaks ja mitmekesisemaks. Sellepärast ongi juba nüüd tarvis mõelda kohase materjali tootmise võimalustele. See, et meie kodukaunistamist alustame metsast toodud puudega, on vaid tingnäh.

Teede kaunistamise küsimus. Praegu on aktsiooni kavas teede kaunistamine ning nende muutmise puisteedeks. Aktsioonis pole täpsalt öeldud, milliseid teid kavatakse ääristada ilupuudega. Arvatavasti küll ka I ja II klassi maanteid. Siin on ees samuti rida raskusi. Kehtivate maantee seaduste alusel võidakse puid istutada I kl. maanteede äärde mitte ligemale tee servast kui 6 meetrit. Kui nüüd kavatakse kaunistada maanteid seadusega kooskõllaliselt, peame maanteede äärest ära lõikama suured ribad head põldu. Tuleb arvestada, et ei saa kasvatada korralikku vilja mitte üksi puude rea ja maantee vahel vaid ka väljaspool ilupuid, sest umbes 5 m ulatuses on ilupuude varjus viljakasv nõrk. Istutame aga puud maantee servale, siis on sellel teistsugused pahed: puude suureks kasvades muutuvad maanteed varjatuks ega kuiva nii ruttu. Mõõdne liiklemistehnika nõuab maanteede õgvendamist ja laiendamist, mida ilupuude read teede ääres takistaksid (Ilupuud tuleksid nüüd uuesti maha võtta!) Pealegi ei tundu puisteed siis mitte enam ilusaina, kus neid on liig palju. Ja ega keegi vist pea sõitu vaheldusrikkaks ja mõnusaks, kui näit. Tartu-Viljandi vaheline maantee (või ka mõni teine) oleks üks ainus kase või pärna puistee!

Nii siis—maanteede kaunistamisel tuleb ka neid asjaolusid silmas pidada. Arvan et puisteed tuleks rajada taludesse viivate teede äärde, s.o. iga talundi oma krundile. Maanteelel aga tuleks tähistada ristteede, järsumate käänakute, järsakute ja sildade kohad — tähispuudega või puude rühmadega. Ka võiks liig lagedate

ja igavate maanteede äärtele rajada vahelduseks metsatukke.

Kodukaunistamise aktsiooni juhtkirjades mainitakse, et maanteede äärde ei tohi istutada tihedalehestikuga ilupuid, mis annavad liig tugevat varju. Samades kirjades aga — mõni rida edasi — on esikohal soovitatavate puude reas pärn. Pärn on aga tuntud varjupuuga õige tihelehestikuga. Meil on küllalt pärna puisteed nii maal kui linnas ja igalüks võib veenduda, milline on vari pärnade all ning kui pimedad ja niisked on pärnade alleed.

Edasi — soovitatakse puisteedele istutada suurte vahedega ja vaheldamisi kumbagile tee servale. Suurema vahe kohta pole praktiliselt seisukohalt palju väita, kuid ilu seisukohalt küll. Kui istutame puud 30 m vahega, siis tundub puistee liig hõredana ja jõuetuna. Vahelduvad puude read kahel pool teed on veel halvemal muljel. Käige puisteeil, kus puud asuvad vastakuti ja neil, kus nad asuvad vaheldamisi ning võrrelge nende mõju! — Mulje on suuresti erinev. Esimesel puhul puud moodustavad nagu värava, millest läbiminekul teie liigite edasi rahulikult. Puistee on rahulik ja tasakaalus. Seevastu vahelduvate ridadega puistee on rahutu ning vähem suursugune. Tänapäeva puisteede moodustamisel kasutatakse seepärast alati vastakut puude asetamist (Erandeid juhtub ainult siis, kui puud ridade vahel on kitsas, näit. alla 5—6 m.).

Isiklikult pooldan lühemate puisteede moodustamist talunditesse viivatele teedele. Maanteede kaunistamisse puisteedega aga suhtun kahtlevalt.

Ühel arhitektide ja inseneride koosolekul kodukaunistamise asjus on vastu võetud soovialvudus, et töötatakse välja soovitatavate puude nimestikud avalikkude asutuste ja hoonete kaunistamiseks. On karta, et kodukaunistamine selliste nimestikkude alusel võib muutuda šablooniliseks. Siis võidakse suhtuda puude istutamisesse väga mehaaniliselt ja kõikide seltsimajade ümber istutada näit. tammed või kuused. Ei või ütelda, et need puud alati osutavad sinna sobivateks nii omalt kujult (hoone stiiliga!) või kasvunõudeilt. Elusmaterjaliga tuleb alati ümber käia selle iseloomu ja elunõuete kohaselt; ka antud juhul ei tohiks see olla teisiti.

Dr. J. Port.

Junne tähekirja.

Huvitavamaid tähtkujusid sügisese laotusel on Kaksikud, Sõnn ja Orion.

Raske — ei, päris võimatu — on nüüd varasügisel selgeil ööl liikuda üle lageda välja, jäämata hetkeks seisatuma, et imetleda laotuse helekiirgavat tähekirja.

— Kuis helendab küll Linnutee piimvalkjaa vöö! Ja kui loetlematu näib taevatähtede arv. See õnnelik korrapäratus seal, milles iga üksik punktikene inimese ahtakese eluga võrreldes, näib rändavat igavesti muutumatult. Kõnelemata palju ilu on selles kosmilises kirjas. Ja nagu seadus meis, üks tung meid täiustab õppima tundma seda kirja, tungima lähemale selle mõistmisele ja ilule. Seda tungi endas tundsid juba kauged inimpõlvad aastatuhandeid tagasi. Nad õppisid eraldama üksikuid tähti, andes neile ja peites nende seletamatu sünni ja päritolu saladuse müütide varju, mis on ilusad nagu tõde.

Kuid tähti, meie silmale nähtavaid, pole siiski loetlematu arv. See piirdub vaid umbes kuue tuhandega. Nende kõigi näivad kohad on teada, ja kui ilmub kuhugi uus [mälline juhus sugugi pole võimatu, kuna on olemas aeg-ajalt süttivad n. n. uued tähed (Novall)], siis on see kohe teatav. Kuid tähtede tõeline arv ei piirdu kaugelt mitte vaid nende varustamata silmale nähtava kuue tuhandega. Tugevale pikksilmale avastub neid aiamata palju rohkem, tundub, et lõpmata palju. Näib, nagu oleks inimese esimene mulje taeva laotuselt — tähtede piiritlematuse tajuvus — kõige lähemal tõele.

Olenevalt Maa ja Päikese suhtelise liikumise korrapärasusest, meil igal aastajal avardub teatud öötundidel eriline osa tähekirjast eriliste tähekujudega. See muutus on pidev nagu aastaaegade rütm isegi, ta on ju selle peegeldus. Ja kui õhtu ämarikule järgneva öise pimediku saabudes, tõuseb idas silmapiirile ka k s i k u t e võlv tähepaar, tundub hõngu saabunud sügisest.

On möödunud taas ajad, mil üle kesköögi ulatusid eha ja koit pideva heldiva valgusena. Südaöö on juba sügisest pime. Kuid just siis on ilusaim laotuse tähekirja. Suvised tähtkujud: B o o t e s, P õ h j a k r o o n, K a n n e l, L u i k k a o v a d läände, kuna idas ilmuvad nähtavale ühes K a k s i k u t e g a S õ n n ja öö teisel poolel ka O r i o n. Viimati nimetatud tähtkuju — üks kaunimaid tähekirjas — on niivõrd talvest pärit, et tema ilmudes nähtavale hüilib südamesse midagi karget ja külma juba siis, kui sügisöös on veel suve leebet soojust.

Kellel soovi ja taht tähekirja lähemaks tundmaõppimiseks*) — ning selleni üritagu lugejat sünsedki read — peab varustuma mõne tähekaardiga ka siis, kui tal on õnn oma esimesil vaatlusööl olla saatjaks vilunud asjaarmastajale-vaatlajale või koguni kutselisele astronoomile. Omandanud tähistaeval esialgse orientatsiooni ning süvenenud veidi astronoomilisse erikirjandusse, tekib määratu hulk uusi probleeme ning sisendumine sellesse ilusaimasse kirja — kasvab loovaks, hingestavaks jõuks.

Lähenedes enam sügisesse, muutub üha heledamaks ja valitsevamaks öine k u u valgus. Selle saatja või õigem peegeldaja keha on meie lähim saatja maailmaruumis — meist ainult 30-kordse maakera läbimõõdu kaugusel. Vaadelda teda astronoomilises pikksilmas on esmakordsena otse üllatav. Me tajume oma silme ees tõesti ruumilise keha ja aiamame nõnda sugulust Maa ja kõigi taevakehade saatuses.

Roopi Hallimäe.

*) Otseste vaatlustega seotud astronoomilise erikirjanduse hulk meie emakeeles on veel kaunis väiksearvuline. Kellel neiks vaatlusiks huvi, neile julgeks soovitada siinsete ridade kirjutaja oma raamatut (Roopi Hallimäe: Astronoomilisi vaatlusi. Tööraamat õpilasile ja amatöörastronoomile. O.-ü. „Noor-Eesti“ kirjastus, Tartus. 1936. a. Hind kr. 2.75.)

Kandlemängija.

Pürjekene, noorukene,
kuhu töttad, kuldapärgne?
Tule lauliku tubaje,
kõnni minu kiinniselle:
tahan sulle laulu laulda,
sulle kannelt helistada!

Astus virveke lävele,
kõndis rauga kiinniselle.

Küsis laulik hallipäine:
„Millist laulu sulle mängin,
viise milliseid vilistan?“
Kostis neidu noorukene:
„Laula mulle kurvad laulud,
itke hellembi helista!“
Küsis laulik halemeelne:
„Miks on kurba noori neidu,
miks su meeli on valune!“

Hallipäise rauga ette
istus neidu ja kõneles:
Kuula, laulik hardameelne,
kuula, rauka, ma kõnele,
miks on kurba noori neidu,
miks mu meeli on valune!

— Võsastikust võrsus võlv,
kanarbikust kasvas kange,
sirgus salude sülesta,
padrikutest tõusis poissi:

tuli meie täre mann,
astus meie kiinniselle,
kõndis meie kamberic,
tõttas pürjede tubaje.
Meilta minnes võttis kaasa,
võttis kaasa, peitis põue
minu sõle ja südame;
ise lähtus laia ilma,
kõndis mööda kauge kõrbe,
tõttas merede tahaje.“

— „Ära itke, illekene,
ära kurda, kuldapärgne,
rauka neidu nii lohutas,
„mure mata mängudeic,
laulu, pürjekene, peida
ootused ja igatsused!“

Seadis vilkalt viisidelle
rauka kandle, kõlistas:
mängis itke helinaie,
virve valu viisideie,
kurva kaebed kõlinaie. —
Küsis rauka: „Kas veel mängin?“
Vastas virve: „Mängi veelgi!“

— — Mängis kuni sirgusilma
kurba kuldapärgne kooles,
häilis lauliku jalale.

Roopi Hallimäe.

Maanoorte mõttevahetuse nurk.

Vanavara ja noorpõlv.

Kui meil räägitakse omakultuurist, siis nagu iseenesest pöörduvad rääkija kui ka kuulaja silmad mineviku, meie vanavara poole. Nagu peitüks seal meie tõeline kultuur. Ons see õige?

Tõeline omakultuur põhjeneb omaloomingul. Ja selleks ei jatku kunagi juuba-olevast loomingust; tõeline kultuur ei saa tugineda kunagi ainuüksi sellele, mis on loonud eelkäijad. Kultuur pole kunagi ainult vana kasutamise, kuid küll loomingulises sidemes olemine temaga, ehk samuti temale juurdeehitamine.

Täpselt samasugune lugu peaks olema ka omakultuuriga. See, mis meil viimasel ajal jälle kuidagi hoogsalt kõneaineks saanud: kõik see rahvuslik, omapärane, eesti; kõik see vana, oma ürgne looming, oma nimi, oma

töö; oma keele-, töu- ja jõuuhkus, mis on nii tarvilik; kogu see esivanemate meelte-, maitse- ja näppudelooming, läbi aegade püsinud vanavara; kõik need pärastuured salvetäiled rahvaluulet, see rikas pärandus, millele maailma ees oleme nii uhked. Kõik see, millega meid liiga tihti kutsutakse üles — olema iseenestele uhke ja kindel. Kas saame me sellele olla küllaldaselt uhked? — Kas selline uhkus pole liig kerge?

Jah, midagi nagu jääks seal puudu. Kui rääkida omaloomingust ja omakultuurist, siis peab see ikkagi küllaldaselt määralt olema just olemasoleva põlve, elavate inimeste eneste töö. Ent muidugi mitte töö, mis ainuüksi peaks alustama ja lõpetama jälle hoopis uut ning ikka endise kõrvale, või koguni endist eitades ehk lammutades; — mitte sügigi: see töö peakski esihoones olema just

kümneid põlvi tagasi alustatud tööle juurdeehitamine, selle kõrgendamise ja kaunistamine. Nõnda ainult tõuseb rahva kultuuriehitus, kultuuritempel iha kõrgemaks, paisub massiivsemaks ja õilistub aastast-aastasse. Nõnda ulatub tema tipp ka alati aja pinnale. Aga meie põlv peab sellele annud olema saamahinnalise lisa kui eelnenud põlved, siis saab ta eneses tunda ka samaväärset uhkust. Annab ta rohkem, on ka uhkus suurem. Alles niisugune uhkus on, mida pole vaja rahval kunstlikult kanda, vaid mis kannab rahvast; selline uhkus ei vähene ega kustu käskimise või keelamise, eitamise või jaatamise peale. Niisugune peab olema rahva uhkus, rahvuslik uhkus. Tõeline uhkus on ühtlasi tasu igale põlvele, igale üksikinimesele ta elu eest ja see püsib ühevõrra suurena rahva teadmises kannatuse- ning rõõmuajadel.

Kultuuriline ja vaimne looming on vastupidine materiaalsele loomingle: kui materiaalses elus isik seda rohkem omandab jõudu, kuulsust ja eneseuhkust, mida rohkem ta jaksanud varandust enese ümber kokku kiskuda, on vaimlises elus looja seda eneseteadlikum, seda suurem, mida rohkem ta on saanud anda teistele. Tema on inimkonna suure mõtte üks kandja; seda suurem siis ongi ju varandus ühtlasi selle loojale, mida jõulisemalt ja ulatulisikumalt on see rahva ja kogu inimkonna arengule kaasa aidanud.

Kui on inimese päevad tõelise kultuuri uhkusega sisustatud, siis on ta elu rikas ja hea; siis on ta töö kerge ja mõte vaba.

Mil viisil oleme aga uhked oma vanavarale?

Me ütleme küll, et oleme uhked oma vanavara hiiglahulgale kogu maailma ees, — kuid ometi tõeliselt uhked me sellele ei saa siiski olla. Sellepärast, et see uhkus on ebareaalne; selle oleme just kui ise enestele kaela riputanud nagu ebaõiglase kiituse. Kõigele sellele võivad tõeliselt uhked olla need eelkäinud ise, selle vara loojad, — kes aga on liig ammu juba mulla all. Meie mitte. Meie võime ainult uhkeldada oma esisade ja esiemadega, aga nende rikkalikule loomingle eneste uhkust toetada pole meil mingit õigust. Vastupidi — sellepärast peame tundma piinlikkust, et pole me oma eelkäijate väärilised. Oleme nagu rikkaste vanemate lapsed, kes jõukuse hellitusel on jäänud elus nõrgaks. Mitte niiväga maailma ees

kui just oma esivanemate ees peab meil olema sellepärast häbi.

Meie oleme liig palju end ja oma esivanemaid unustanud, laenates teistelt eeskujusid ja kujusid otse nõrgukeste õhinaga. Oleme end püüdnud hinnata liig palju teiste mõõdupuudega, unustades tõelise algupära, — ja need meid kammitsevad mõõdupuud oleme veel alati valinud ikka ka kõigemoodsamad, mõistmata seda, et moe saatuse ongi kaduda. Väärtus, mis püsimatult, polegi väärtus. Ja olles sellejuures veel uhked oma vanavarale, tähendaks see omakorda seda, et olime uhked teistele, mitte enestele; niisugune uhkus pole ka miski uhkus. Luues oma, ei tuleks mitte omale silme ette seada mõnd välist eeskujut, olgu see kui kõrge tahes. Parimal juhul võib niiviisi saavutada eeskujut tasapinna — ehk selle ületada, aga see pole ikkagi see, mis meile vaja.

Tõusev põlv peab enesele ette kirjutama hoopis nõudlikuma üleskutse; üleskutse tööle, mis väärstaks meid nende põlvede kõrval, kelledega me mitte rahul pole, ja tööle, mis on ühtlasi vääriline meie põlvele. Meie üleskutse nõuded olgu enim väiksemad, aga nõutava suhtes seda järeleandmatumad. Väiksemad mitte selles mõttes, et vähem peaksime tegema, vaid selles mõttes, et nad poleks meie võimiste piirist väljas ja ei teeks meid asjatuiks lobi-sejais. Töö, mis tehakse valmis, revideerib, kontrollib, sunnib ja hindab ühtlasi oma tegijat.

Meie vanavara pole meile nii siis mingiks uhkeldamiseks, vaid on esijoones suureks kohustuseks iseeneste vastu. Kas suudame olla väärilised kaugele esivanemate põlvedele? — Rahvaluule hulgaga oleme uhked kõige ees maailmas; — mis ütleb see meile? Kõigepealt seda, et me oleme olnud head kogujad, kuid meie esivanemad on olnud head loojad. Oleme oma rahvaluule nü. kaevanud esivanemate haudadest, maast, nagu Vahemere saare elanikud kaevavad oma maapinnast marmorit. See on meile tõelise vaevata kättesaadav olnud kui loodusvara. Oleme oma marmorit tassinud riulitele ja kappidesse Eesti Rahvaluule Arhiivi; — milline väärtus on tal seal? Seda on raske ütelda. — Milline väärtus on siis näit. marmoril, mis kaevatud välja maast hiiglahulkades ja veetud kuhja? See on ikkagi lubjakivi,

toormaterjal, olgugi siis koelt ja omadusilt esmaklassiline. Alles, kui tuleb selle hunniku juure kujur, kääneb küljeli kivikamakaid, silmitseb neid ja valib mõne tüki enesele välja, — alles siis võib midagi loota, mida osatakse hinnata. Ühest ainsast pisikesest tükist heast marmorist võib kunstniku käte vahel valmida kuju, mis oma väärtusega jätab varju kogu ülejäänud kivilasu.

Selline peab olema meie seisukoht lähinedes vanavarale. Rahvaluule samuti kui muugi vanavara — rahvarõivad, -tantsud, -mängud, -laulud, -kombed, -tööriistad on meie ajale ikkagi toormaterjalid ja muuseumiesemed. Meie päevadesse seda üle kandes tervena mõjub ta vaid koormana; sealt tuleb aga võtta ja osata võtta ainult ürgsed

motiivid, töupärane looja vaim, ta hing, ta mõte, ta jõud — ühesõnaga sisu, mida ju esivanemad-loojad oma kaasaegsele ning meile tahtsidki avaldada ja pärandada, mitte aga seda materjali, milles olid nad sunnitud end avaldama. Ainelised vahendid muutuvad alati ja meil on nad hoopis teissugused, kui olid esivanemal. Me peame nende tooted, vaimu ja hinge kaasaegsesse materjali ning mõistmisse ümber tõlkima.

Viimane ongi tõelise kunsti olemus: ütelda oma rahva või kogu inimkonna mõtet välja selliste sõnadega, millistega ta kostub kõige mõjusamalt ja millistega saab teatavaks võimalikult laiemale hulkadele kaasajas. Mõte ise ei muutu ajaga või inimpõlvedega.

Siim Jõgever.

Mis teha, et linnaelu ei oleks eelistatum maaelust ja tööst.

Väimela II maanoorte päeval võistluskõnena ette kandnud Ed. L e o s k.

Austõtu maanoore ja võõra, näide külalise! Meil näütas viimatsel aol nigu maanoore tükisid kõik är maalt liina minemä ja kes juba kõrd liinan om, ei tuu inämb maale tule.

Maa, kes meid kõiki toit ja katt, kes tarvitasi pallio tüütegijäid, jätetäs nüüd maha ja tüü tegemätä. Tuu om sellel viga nii väikesen põllutüü riigin, kui inimese inämb põllutüüd tettä ei taha. Tuud viisi mii riik edenedä ei saa.

Täämbä om meile noorile küsimine ette pant: Mis tettä, et liina elo es olesi eelistetüü maaelost ja tüüst? Kui toole küsimisele vastada, piämi inne tutvunema neide olukõrdoga, mis valitseve liinan kui ka maal.

Juba välitse vällänägemise järgi om suur vahe liina ja maainemise vahel. Mii ei või neid mitte shõs kaia kui naa läävä kohegi pitto vai muido kohegi hinnäst esitämä. Vaid mii piämi neid kaema uman kodotsen elon, nii pühapäivite, tüü vaheaol. Näütüses: liinainemine tule humomma vahtse, puhta, pühapääva rõiva säälän, hilkava saapa jalan, nii, sääne korgõ tsilendri pään, habena kõrdapite aedu ja mogu üles, süü ja lätt jalotama. Täl kiräkiil suun: ütesõnaga: herr, mis herr.

Aga maainemine, kes õdagu kell kümme-üstõist magama om saanu, tule hummogu kell neli üles, tuu peräst, et eläjä tahva süvvä. Ta süüt kõigõ päält eläjit, süü esi ja heitäs magama. Täl ei ole

aigu jalutamises. Ja sällän omma täl, kuigi puhta, aga paigadu rõiva. Pään om täl tuusamane kúpär, mis tüü mangi ja jalan omma täl katkise tõkädiga määridü saapa, vai jäl sääntse puutaldaga kota.

Sääne om näide väline vällänägemine. Timahava ja mineväl aestal käve siin Võromaad pitti ringi üts preilikene. Tuu seletäs, et: „maanoore omma väega aig-lase umin liigtusin ja kohmaka, näide mõttetegevüs om raskõperäne, nääide vaimu ilma oles nigu mingi kivipoole taade pant.“ Nii et maanoore näütäse iks rumalamba olevat, kui liinan.

Siin sõit tihti maadpiti ringi tsimmannidel ja pidodel, liinast, üts autotäus „Pusslendäreid“. Tuu om nii külä tütreka meelest näide elon saanesamane suursündmüs nigu riiklikun elon Rootsi kuninga külänkäik.

Sääne om nii seltskondlik kaemine.

Liinan omma mõnõ inemise tulnu arusaamisele, et kultuur algas säält, kos tüü lõppes. Tuuperäst ei tahetagi liinan tüüd tettä, vaid loetas tunde ja oodetas aigu, et kunas saasi är minna kinno vai kõrtsi „kultuuri“ tegemä. Kuis tüüd tule tettä, et õigus olesi süvvä-saia, tuud viil liinainemine ei tiia, sest tmä om alati sedä kergelt saanu.

Aga maainemine tiid, sest täl tule nüüd tettä niipallio, et saa hindäle süvvä ia viil mitmele liinainemisele. Ja ta tiid kah, et õigõ kultuur tule ainult mii en-nast tublist tüüst. Tuuperäst maka ta ainult niipallio, kui just hädäperäst vaja

ja ülejäänü ao tege tüüd. Tunde luge-
mises tal ei ole aigu.

Aga shõski tuleva viil liinast mihe ja
seleläse: „Kae tuud om viil vaja tettä ja
tuud om vaja. Nii täämbägi siin kõneldi
kodokaunistamisest ja hoonete värvimi-
sest, mis oleva hõõik maanoorte tüü, kas
„tulesi värvi kõik, mitte ütsindä clamaio,
vaid ka tõisi huunid, mitte ütsindä tõisi
huunid vaid kogu ello tulesi kõrraldada,
et shõs muutusi ka maaelo ilosambas ja
kaunimbas.“

Illos oll kuullelda kül sedä liinamihe
luulelist juttu. Aga seo tundus nigu ette-
heitenä maanoorile, et mis ei tii nimä
esi kõik häste ja lääva är liina, kos
joba hästi om.

Aga ma küsi: Kas om tu kõik liina
noorte tüü? Pallio omma nimä maio
värvnü? Nuu kävvä niisama ütest korter-
terist tõiste ja jätvä kuu üürigi masmata.

Aga maanoorile, kes tegevä päiv otsa
tüüd, et saada ülespidämist ja ummi
masse kõrralikult masva, näudätäs: „Kae
sääl om viil tüüdi!“

Ütel kõrd üts vana taluperemiis:

„Maainemine om kui lehm, kedä alati
nüstäs. Lehmä elo om viil paremb. Tuu
nüstmist juht peremiis, kindlal kellä aol
ja hoolitses ka tuu iist, et ta saasi kõr-
dapite sõõdetüs. Aga maainemisega om
tuu lugu sääne: kes äne ligi pases tuu
jätki tõmbas ja inne ei tunne, et säääl
midägi katski om, kui inämb ei tule.“
Ja õigust üteldä — tuul mehel oll rasike
õigust.

Maainemine süüt aesta aigu tsika;
tapp är, ja vii ta shõs liina, et saia säääl
hindäle tüüpalka ja vila iist ka veidü-
kene, mis tsiga är om sõõnü. Hindäle
kõlbas ta süvvä ja umale piirimihale või
ka viil müvvä, aga liinainemisele ta
inämb ei kõlba, muidu kui tapetallin
tohtre om üle kaenu. Tuu iist tule sinnä
massa õigõ kinä summakõnõ, tsia rasku-
sele vastavalt. Olgu nüüd. Lepimi viil
tuuga, kui liinainemine ei taha lihha
süvvä ilma tohtre ülekaemada, ärgu sõõ-
gu, aga maksku ka shõs joba tuu lõbu
iist esi. Lätt maamiis tuusama tsiga tu-
rupääle, säääl tule ial jälki massa, tuu
iist, et ta oma liinainemisele sõõgi mano
toonu. Ja ega ei tohigi ta viil seda säääl
tüüküviisi otseselt ostjale müümä nakada,
tuu perast, et lihonekil om säääl viil uma
kasu saamalda. Säääl tulegi lihoniik suur
kõtt in, nigu nii siin Võron neid näge-
mä olemi larinu, ja pakk ligikaudu kuus-
kümmand senti kilost. Ega midägi tettä
ei ole, ega kiäki rohkõmb ei massa, kaup
kuun ja sul tule tsiga nigu hindäst mõis-

tetavalt är lihoniiki poole viiä ja säääl
iloste konksoutsa avitada panda. Säääl sam-
man tuleva ostja ja tsiga loigutas tükse
ja jäelas liinainemisele saitse ja katesa-
kümmand senti kilo, nii kuis määnegi
tükk miildüs ja egäüts kes tükü kätte om
saanu, kakk minekit. Nii oled sa vaivalt
saanu sälgä pöördä tulegi peri, kui tuu
tsiga om müüd ja raha lihoniiki taskun.
Kui sinnä mano arvada viil tapitalli ja
turu mass shõs om liinainimene saanu
pia niisama pallio mhõne minodega, mis
maainemine terve aestase tsia süütumisega.

Liin om häste organiseerit ummi ad-
ministratiiv piirega nigu väikene hin-
dä ette riigikene, kos võidas tettä kõik,
mis tähdas või miilde tule. Näütises om-
ma meil alkooli maal kui liinan, mis
piäsi olema ütesugustel tasemel. Maa
kuuli või mindä egäüts, kellet kuul läh-
kesen. Aga liina kuuli või minna maa-
lats ainult shõs, kui säääl ruum tühäs tü-
kis jäämä.

Maal omma avaliku raamatukogu,
kost või egäüts raamatut saia. Aga lääd
liina raamatukogust raamatut tahtma,
shõs üteldäs, et tule kautsjon ja lugõmise
raha massa, kui tuuga nõus oled shõs ki-
rotõtas viisakalt su nimi üles ja küsutäs
elokotust; kui ütled säääl ja säääl val-
last, shõs pandas viisakalt raamat är
kinni ja üteldä viisakalt: seo om liina
raamatukogu siist maale raamatut ei an-
ta.

Sääne om olukõrd linnan ja maall
Sääne om liina ja maa vahekõrd. Mis
tettä et ta mitte nii es olesi? Mis tetta,
et liina elo es olesi paremb maaelost?
Mis tettä?... Kae mitte midägi ei ole
tettä. Kohes mii uma väikese haridusega
küünümi. Mii haritlase omma är lännü
liina, kos paremb om ja ega kiäki rummal
ei ole, et hindäle vasta tüütämä nakas.
Ja meil ei ole ka säänest organisatsiooni,
kes maaello kõrraldas nigu liinan liina-
valitsus.

Ainukõnõ võimalus, mis olesi, et tuvva
är turg ja vii maavalitsus liinast maale,
shõs olesi vaest mii maaelo täl inäb
süümen.

Kui kõrd umal aol riiklikun elon na-
kas mhõni riik tõisi massustama, neilt
tolli võtma, shõs olli ka tõsõ riigi sun-
nitu sedä tolli värki sisse säädmä. Sama
lugu on meil nüüd liinaga kui väikese
riigikesega, kes maad püüd massustada.
Nii piame ka mii pandma liinale kui riig-
ikesile piirivalhi piiripääle kes ei lase
liina rahvast maainemiste hainamaid
sõkma ja võtasi egä vällaveetävä
kraami päält tolli. Lase kävvü shõs ka

liina inemisel mhõni kilomeetri leevätükü perän ja tuu iist viil maksa, et ta üle piiri tohis tulla. Küll sös mõistetäs sedä hinnada ja massa ka maainemisele vää-

rilist tasso. Shõs paranõsi neo iin puul tuud olukõrra kõik nigu esihindäst. Ja liinainemise nakkasi liinast maale tu-
lema.

Usinus ja andekus — kaksikvennad.

Usin olla — see on inimsõo saatus. Jumal ütles Aadamale: „Palehigis pead sa oma leiba söõma!“

Töö on elus peaasi. Mida enam tööd, seda enam edu. Seepärast need, kes edu soovivad, peavad töötama kõigest väest. Väga paljud teavad, et usinus on väärtuslik, kuid teadmine ükski ei vii edasi. Tuleb olla usin, tulevad põhimõtted ja õiged sihtjooned ka teostada.

Viljakas on elu, mis on tehtud võidujooksuks kiiresti lendava kellaosutiga! Iga hetk olgu viljakas ja mõistlikult kasutatud.

Usinus aga ei saa kätte kõrgeimaid saavutisi, kui puudub andekus või teda on vähevõitu. Kel pole joonistusandi, see ei tule toime portreega. Konservatooriumi lõpetanu, kes on hiilgavalt õpinud heliloomise teooriat, ometi ei saa hakkama sümfoonia või ooperi loomise-
ga, kui tal puudub loov and. Ei aita mingi pingutus.

Seepärast on neil mõistlik loobuda töö-

tamast neil aladel, kus neil and puudub. Tuleb valida selline tegevus, milles on andi. Siin tuleb ka edeenemine jõudsasti. Andekus on nagu ko-
sejõud, mida tuleb tööle rakendada.

Teisest küljest andekus usinusetä ei vii edasi, nagu kõige parema mullaga põld harimatult ei kannä vilja.

Kui palju andekaid inimesi elavad oma elu maha mitte harides oma võimeid oma andealal!

Elulugudest loeme, kuidas andekad noored ka kõige kitsamates oludes oma unistuste sihis ikka edasi püüdsid, kuni soovitud järjele jõudsid.

Kel on mingil alal andi, see väsimatult harjutagu sel alal oma võimeid. Mida visamat, püsivamat ja kestmalt tööta-
da, seda paremaks lähevad saavutised ja toovad nende omanikule au ning raha, rõõmu ning õnne.

Elu lõpul võib ta rahuldusega tagasi vaadata saavutusrikkale elule.

Onu Aks.

Maanoorterinõide tegevus.

Järvamaa II maanoorte päev, kongress ja tööde näitus Koerus.

Heleda tungla Järva maanoorte perre heitis 6. sept. Koerus peetud Järva maanoorte päev, milline kujunes võimsaks noorte enesevalduseks. Käesolev päev oli „Järva Maanoorte Ühenduse“ korraldusel teine, kuna möödunud aastal „I Järvamaa maanoorte päev“ peeti Järva-Jaanis.

Päev algas kl. 11 hommikul jumalateenistusega Koeru kirikus, kus päevakohaselt jutlustas Järva abipraost A. Pähn. Jumalateenistust kaunistasid Tallinna konservatooriumi õpilase Herbert Niinemägi viulisoolod Koeru köstri H. Kõrvits'a orelil kaassaatel.

Kell ½3 algas Aruküla koolimajas aktus segakoori lauluga „Ärka üles

isamaa!“, mille järgi ütles avasõna J. M. Ü. esimees J. Luik.

Noortepäevale töid südamlikke ter-
vitusi Järva maavalitsuse nimel esimees V. Vessart, Järvamaa Põllumeeste seltsi nimel esimees J. Eilart, Koeru Põllumeeste Seltsi ja konvendi nimel J. Önnepalu, millele järgnes sgk. laul „Kalev ja Linda“. Järva Maanoorte Ühenduse ja ringide esindajana võttis sõna Fr. Niinemägi. Puhmu maatulund. klubi nimel tervitas neuu Lintner.

Selle järgi jaotati maanoorte ringidele näitusel esitatud sisukate tööde eest auhinnad. Parimatele maanoorte ringidele oli annetanud nägusaid au-

hindu Järva maavalitsus, Järvamaa Põllumeeste Selts, Isamaaliit, Järva majandusühisus j. t. Auhindu said:

1) I auhind, väike kuldauraha, kirjandus ja 10 kr. „Viisu-Koordi Maanoorte Ring“.

2) I auhind, väike kuldauraha, kirjandus ja 10 kr. „Puhmu Maatulundusklubi“.

3) II auhind, väike kuldauraha, kirjand., 8 kr. rahas ja kott fosforiiti „Anna Maanoorte Ringile“.

4) I auhind, väike kuldauraha — „Rava Maanoorte Ringile“.

5) II auhind, hõbeauraha „Valasti Maanoorte Ringile“.

6) II auhind, hõbeauraha — „Müüseri Maatulundusklubile“.

Peale auhindade väljajagamist ütles aktuse lõppsõna Järva maatulunduskon-sulent agr. R. Leetoja.

Siit siirduti jälgima käsipallivõistlusi, kus I-se mängu võitsid Anna maanoor-ed, võites Valasti maanoori 2:0. Tei-ses mängus võitsid Anna noored Puh-mu noori tagajärjega 15:7. Mõlemail korral oli vahekohtunik Valasti maanoorte ringist. Seega töid Anna noored

Järva maanoorte meistri tiitli endile aastal 1936.

Kell ½7 algas Järva Maanoorte kongress, kus pikema kõnega esines Põllutöökoja maanoorte nõunik agr. E. Nugis. Kõneleja juhtis tähelepanu kõigile puudustele, mis takistavad noorte liikumise edukat arengut ja esitas rea juhtmõtteid maanoorte töö korraldamiseks. Kongress kujunes üksmeel-seks ja elavaks ja siin võeti omaks seisukoht, et maanoorte liikumist tuleb enne mitte palju laiendada, kui töö ju-ba kõikjal küllaldaselt süvendatud. Omaks juhtideks „Järva maanoorte ühenduse juhatusse“ valisid noored viis liiget: R. Leetoja, J. Luik, Fr. Niinemägi, L. Peet ja R. Sam-mel.

Õhtul oli Anna Maanoorte ringi poolt korraldatud pidu, kus A. M. R. näite-trupp Fr. Niinemägi lavastusel kandis ette B. Kangermann-Luide lau-lumängu 3 vaat. 8 pildis „Naabri Mari“.

Järva maanoorte päev õnnestus kõi-gekülgselt ja siit kandsid noored oma igapäevaste askeldustesse uut tööroõmu.

Ohekotsu noored tegutsevad edukalt.

Pühapäeval, 27. sept. võis Ohe-kotsu maanoorterid vaadata tagasi aastasele tegevusele. Aastapäeva pu-hul oli korraldatud võistluskasvatuse põhimõttel teostatud noorte tööde näi-tus kõogiviljade alal. Näitusel esines 12 õpilast-väljapanijat porgandite, kurkide, kõrvitsate, aedherneste, kap-saste ja tomatidega. Esitatud välja-panekud tõendasid, et Ohekotsu maanoorte töö on hästi vilja kändnud.

Ohekotsu maanoorteriringi juures teotséb segakoor, kes on esinenud

vastavate ettekannetega ka Rapla ki-rikus. Seltskondliku kasvatuse ja kõ-neoskuse alal arendasid tagajärjekat-tegevust õpingid. Samuti teotses ringi juures ka näitetrupp.

Annetuste ja koosviibimiste korraldamisega muretseti harmoonium, riigi-juhtide pildid, näitelava eesriie ja raamatukogu. Ringi juhivad ringkonna-vanemana koolijuhataja A. Rõõm, juhatusliikmetena: J. Pärna, R. Prank, Ed. Lepp, Joh. Esner ja V. Aas.

Hoogus maanoorte päev Märjamaal.

Maakondliku sünnimusena äratas pühapäeval, 27. sept. Märjamaal tähele-panu Lääne maanoortepäev. Pidamata jäi ettenähtud maanoorte kongress, mis tuleb kokku eeloleval talvel ja mil korraldatakse ka üleläänemaa lised kursused noortejuhtidele.

Aktuse alguseks oli rahvast kogu-

nenud rohkem kui seda suutsid mahu-tada kaitseliidu kodu avarad ruumid. Avakõne pidas maanoorte ühenduse esi-mees A. Kasterpalu, millele järg-nes vaimulik talitus õp. Varblase poolt. Maanoortepäeva-kohase kõnega esines maanoorte nõunik E. Nugis. Kõnelejatetele avaldati rohkesti kii-

tust. Aktusel esinesid Orgita koduma-
janduskooli õpilaskoor ja orkester.

Kohē aktusele järgnesid malevkonna
spordiplatsil võistlused maanoortele,
mis pakkusid palju huvi. Võisteldi
lüpsmises, hobuserautamises, kartuli-
koorimises, Võistlused jätkusid ka õh-
tusel peol, mil maanoorte-ringid saat-
sid võistlustulle oma paremad kõne-
mehed. Komisjon tunnistas 2. ahin-

na vääriliseks Kullamaa ja Vigala
maanoortereringid. Kullamaalt kõneles
Tomberg ja Vigalast Säinas.
Asja käiku määratud rändauhinna —
hõbepokaali — edukamale ringile ot-
sustas ühenduse juhatus käesoleval
aastal määrata Vigala noorte maatu-
lundusklubile. Rändauhinda tuleb
kaitsta järjest või vaheldumisi vasta-
valt 3 või 5 aastat.

Suurem tööde näitus Pidulas.

Suurema näituse ja lõikusepäeva Pi-
dulas korraldas pühapäeval, 27. sept.
Pidula maanoorterering, mis kooliõpetaja
J. Laulu juhtimisel on muutunud
suuremaks ja hõogsamini teotsevaks
maanoortereringiks Saaremaal. Näitu-
sel olid väljapanekud esitatud küla-
kondade kaupä. Omavahel võistlesid
Kööru, Pidula, Selgase, Üru, Kallaste,
Abula ja Kuusiku külade maanoored
koogu- väljapanekutega. Paremad väl-

japanekud olid Kööru külast ja Pi-
dula asundusest, kus eriti silma paist-
sid Ella, Alma ja Johanna Saag-
pakkude, Elviine Laulu ja Vello
Liiva väljapanekud. Samal ajal
korraldatud lõikusepähal jutlustas Ki-
helkonna õpetaja A. Janno ja esine-
sid päevakohaste kõnedega E. Maid-
ra, J. Laul ja O. Kolk. Vahepa-
ladeks esitati deklamatsioon ja muu-
sikalisi ettekandeid.

Maanoorte teetühiseid.

SELG SIRGU, JULGELT ETTE RIND!

Kui läheb raskeks, kui pole kõik meie
vastu küllalt heatahtlikud, siis ei tule
jääda nookralt norgu. Ei. Laulgem jul-
get laulu:

Selg sirgu! Julgelt ette rind!
Ei kohuta mind vaenurind,
ja olgu mul ka pilkajaid
ja kahjurõõmsaid kilkajaid.

Lüües selja sirgu ja pea selga, tunne-
me, et jõud paisub, väsimus, roidumus ja
loidus on kui peoga võetud. Pilk viskub
uljal ette. Tekib tahtejõuline meeleolu.
Hing on erk, valvel ja valmis võitlema.
Mitte asjata ei lasta sõdureid seista „val-
veiseisakus“. Selles seisakus on inimese
tähelepanelik, pingne.

Meeldiv on näha sirgeid kehasid. Län-
gus, lontis, lössis isik jätab armetu mul-
je. Temas ei tea oletada kuigi palju elu-
jõudu, tahet, hakkavust. Ta ei ärata au-
kartust, pigemini kuidagi kaastundmüst,
kui mitte üleoleku-tuunet.

Keha on kerge longu vajuma. Kui sel-
lele põle tähelepanu juhitud, kui selle

vastu ei võidelda, saab halb rüht harju-
musepäraseks.

Inimesed, kes paistavad silma hea rühi
poolest, pole võib olla kõige targemad,
kuid on tahtejõulised, agarad. Nad on
värsked. Neil on mängus jõud.

Kui laseme longu keha, siis vajub lõt-
sakile ka hing. Katseks istume õige va-
bas, mugavas asendis ja kõhe tunneme,
kuis meie mõttedki laisenevad, loiduvad,
hõrenevad.

Selg sirgu! Selg sirgu! Sirgu! ja rõõm-
sus südames. Olgugi raske. Olgugi edu-
tus. Küllap visa püüd töö parandemise.
Arguse vastu astuda kindlusega. Keha-
line pingus on ühendatud hingelise jõud-
susega ja vastupidi. Pea püsti!

Mida teha, et teised meist lugu peaks.

See küsimus on nii tähtis, et vääriks
raamatu kirjutamist. Kes ei tahaks teise-
te lugupidamist pälvida (ära teenida)?

Seks tuleb omada nn. a u v ä ä r s u s t.
See on osalt kaasa süündinud. On ini-
mesi, kes mingi kavatsuseta suudavad
mõjuda meisse, et meie neid austame.

Ometi silmas pidades mõningaid lihtsaid juhendeid, on võimalik tõsta teiste silmis ennast.

Kõik, mis on tubli, tõstab meid. Ometi näeme, et mõni väga suurte võimistega isik ei leia austust. Võimed iseenestest veel ei pane nende omanikku austama.

Teiste austuse saamiseks aitavad kaasa järgmised talitusviisid:

1. Ole mõõdukas. Ära liialda sõnades — ära liialt kiida ega liialt laida. Ära torma ega veni. Ära ole mõtetes tuulelipp, kuid ka mitte jonnakas jää. Tagasihoidlikku peetakse targaks. Ära avalda imestust, see paljastab, et sa asja ei tunne. Kes tunneb, see ei imesta.

2. Kõnele vähe ja hästi kindlaid asju. Kes palju kõneleb, kõneleb sageli sõnu, mida pärast peab „sõõma“, tagasi võtma. Vaikust peetakse tarkuse tunnuseks. Räägi kaalutult, ainult seda, mida täiesti tead. Siis peetakse sinu sõnavõttudest lugu.

3. Ära ole igaühe sõber. Seda, kes end kõigile sõbraks pakub, ei austata. Eriti ära sõbrusta isikutega, kes on halva kuulsusega, keda on seltskonnast välja heidetud. Sõbrusta tähtsate, auväärsete, tublide inimestega.

4. Pea enesest lugu. Kes peab ennast tähtsaks, seda peavad ka teised tähtsamaks kui siis, kui ta ennast õige väikeseks putukaks peaks (kes ta tegelikult võibolla ongi).

Keegi mõttetark teretas end hommiikul ärgates ja käitus enese kui teise isikuga, tahtes sellega rõhutada viisakust enese „mina“ vastu.

Meelekindlusest.

Rooma keiser Marcus Aurelius (121—180 p. Kr.), keda kutsutakse mõttetargaks keisritroonil, oma raamatus „Enesevaatlused“ kõneleb meelekindlusest nõnda:

Ära tunne vastikust tegevuse vastu, ära lase indu ega vaprust langeda, kui sul kohe täieliselt ettevõetu ei õnnestu.

Ole nagu kalju, mille vastu lained purunevad. See seisab kindlat ja summutab teda ümbritsevate voogude raevlemist (metsikut viha). Kui õnnelik ma olen, et vaatamata saatuse kiusule jään kindlaks!

Ära lase end siia ja tänna kiskuda! Kõige juures, mida teed, mõtle sellele, mis on õige.

Piira oma tegevus vähesele, kui tahad olla seesmiselt õnnelik, ütles kreeka mõtleja Demokritos.

Mõtle alaliselt sellele, et oma tegevus-

tes avaldaksid kindlat iseloomu, nagu on kohane roomlasele ning mehele.

Mõttele sellele, et õnnelikuks eluks on vaja õige vähest.

On häbiasi, kui sinu hing väsis enne, kui keha veel väsinud on.

Kui miski sind teeb rahutuks, pöördu peatselt isendasse tagasi. Ära lase end korrapärasusest välja viia.

Inimelu kestus on hetk. Mõttetark olla tähendab: hinge vaba hoida määrimisest, võita lõbu ja valu, mitte midagi juhuslikkusele jätta, mitte valet ja teesklust kasutada, võõrast abi mitte vajada, kõigile juhtumeile vaadata kui paratamatust saatuse tulevaile ja lõpuks surma oodata südamerahuga.

Viibigem targemate seas.

Kui mul on mu tuttavate seas isikuid, kes on minust targemad, siis püüan võimalikult palju viibida nende seltsis. Nagu külm rauatükk läheb sooja toas ise soojemaks, nii inimene tarkade seas nagu iseenestest läheb targemaks. Ta kuuleb arukaid mõtteid, näeb edukaid inimesi, kes suutnud enesele väljapaistvama koha saavutada oma tegevuspiirkonnas, õpib tundma edu ja edutuse salajasi põhjusi.

Elavad eeskujud silmade ees. Ja uuri-megi, kuidas nemad on jõudnud nii kaugemale, nagu praegu on, ja kuidas ka meie võiksime edu saavutada. Jälgime hoolikasti edukate tegevust ja uurime nende edu saladust. See on igale edasipüüdlikule noorele tähtis.

Nagu vesi omandab nende maakihtide värvuse, mida läbib, nii omandame teistelt iseenestest palju nende mõtteid, püüdeid ning harjumusi.

Seepärast pole ükskõik, kelle seltsis viibime. Oma seltskonda tuleb hoolikasti valida ja vajaduste kohaselt muuta. Uute tuttavate soetamine on kunst omaette.

Kes alatasa viibib pealiskaudsete ja tühiste isikute seas, see varsti ka ise muutub pinnaliseks ning tühiseks. Ta ei näe tähtsaid püüdeid. Tal pole tublisid eeskujusid. Ta märkamatuks laskub väga igapäevaseks ja vägagi vähese edasipüüdega inimeseks, kes elab päevast päeva nagu taim ja teeb töö edasiarenemiseta.

Sarnane otsib sarnast. Sugulashinged teritavad üksteist juba eemalt. Madal otsib madalat, aus ausat, elav elavat.

Mõistlik on otsida enesest parema inimese seltsi. Mõni tunneb end ebamugavana enesest parema seltsis. See ebamugavuse tunne tuleb alla suruda. Tubli-

Finaal.

Ma jälle üksinda nüüd oma kasega,
mis seisab akna all kui-neitsi kaunis rüüs —
kaks sõpra oleme, kaks kurba erakut.
Ju värvib sügisae puid kulla, vasega,
ja valmis väljadel on talumehe hüüs —
ma talve enda ees näen tühja, peratut.

Ei vara kogunud ma ole noorena,
mis kasu rikkusest, ei seda veelgi tea —
vaid kaunis alati mind meelitand kui last.
Kask halja krooniga ja valge koorega
mu mõtteid toinud on ju aastaid pika rea —
nii nägijaks ma saand ja targaks olen vast.

Kui laulan enesest, siis sellepärast, et
ma tunnen teravalt taas valu igavest,
mis ilma läbibstab kui meelevaldne vaim.
Rütm veereb lõpmatu, ei katke saatuskett:
kui lehte langevat näen väetis inimest,
et surma minna taas, seks sünnib loom ja taim.

Ent kaunis süiski on see elu üürike
ta vaikse rõõmuga ja suure murega —
ses mõtet igavest ma aiman sügaval.
Mu tee on olnud tõus kõrgelle müürikele —
nüüd tean: kui annad kõik, siis eal ei sure sa,
nii kui ei sure kask, kui lehed riisub hall.

Jaan Kärner.

tuleb au anda. Suuri saavutusi tuleb ka-
deduseta tunnustada.

„Olen rumal, kuid õpin. Õpin surma-
ni,“ nii ütleb püüdlik inimene. Ta õpib
targemate seas. Temast õpivad need, kes
omakorda temast rumalamad, nooremad.

Miks on asutanud osa noori maanoor-
teringi ja miks nad käivad seal koos?

Ära muutu kaasinimestele koormaks.

On tähtis silmas pidada, et meie ei
muutuks oma kaasinimestele koormaks
ning ristiks. Kui oleme seda, siis ei sal-
lita meid. Võibolla igakord ei õelda se-
da meile näkku. Aga kui viimaks kan-
natus lõpeb, meie ikkagi aru ei saa, siis
käitutakse meiega vabalt, kuni viimaks
võibolla lükataksegi märkamata uksest
välja.

Enesest lugu pidav inimene valvab, et
talle ei saaks osaks selline saatus.

Ära end kellelegi kaela topi. Pealetük-
kija lükatakse põlgusega tagasi. Tast kõ-

neldakse halvaks panuga. Teda ei aus-
tata. Temast püütakse mööduda vaiki-
des.

Külaliseks ole lühike aeg. Külaline
nagu kala ei seisa kaua värskes. Varsti
muutub ta igavaks, veel mõni aeg — siis
talumatuks. Käi võõrsil harva. Mida
harvemini käid, seda enam meeeldi oled
nähtav. Sage külaline on tatari nuhtlus.

Ole õigel kohal. Ära ole seal, kus toi-
me ei tule. Ole seal, kus tegevusi valit-
sed ja teistele kasulik oled.

Võimet ära tunda, kuidas käituda, nii
et mitte muutuda teistele koormavaks,
nimetatakse peenetundelikkuseks ehk de-
likaatsuseks. Selle omaduse arendamist
vajame tublisti oma seltskondlikus läbi-
käimises.

Peenetundeline inimene on armastatav
ja austatav. Temaga käituda on meeldiv,
sest ta ei tee midagi, mis valmistaks mei-
le piinlikkust. Sellist inimest nimetatak-
se ka soliidseks.

Onu Aks.

Ajaviite nurk.

Kaks head mängu.

Rõõmustaval kombel on meie noorte organisatsioonides, eriti just maanoorteringides levinenud rahva- ja seltskondlikud mängud. Need loovad lõbusa meeleolu pärast tööd ja täidavad mõnikord tekkida ähvardavad igavad tühikud.

Alamal tahaksin eriliselt soovitada kahte mängu. Esimest väiksearvulisele perele, teist rohkemale. Esimest võidakse mängida juba kahekesi. Peale ajaviite võimaldamise teeb see mäng veel suure teene — õpetab tundma meie väikest kodumaad. Noored, kes seda mängu mõne aja mänginud, ei tarvitse ajalehte lugedes jooksta atlast või maateaduse raamatut otsima, et näiteks teada saada, kus asub Orajõe?! Ristime selle mängu siis nimega:

„Tunne oma kodumaad!”

Kaks või rohkem mängijat võtavad täieliku kodumaa kaardi või mõne osa sellest. Nüüd vaatab üks mängija märkamatu mõne kohanime kaartilt ja vastasmängija peab selle 1—3 (nagu kokkulepitud) minuti jooksul üles leidma. Leiab ta koha üles, saab ühe võidupunkti, ei leia — ühe kaotuspunkti. Nüüd valib teine mõne kohanime, kuna endine valija peab sama aja kestel valitud koha kätte leidma, saades samuti võidu- või kaotuspunkti. Kui on kokku lepitud teatud arvu kordade peale, näiteks kummalgi mängijal 25 leidmisvõimalust, siis on võitja see, kel rohkem võidupunkte. Mängu kestel täidetakse tabelit, näiteks:

Mängijad	Võidupunktid	Kokku	Kaotuspunktid	Kokku	Võitis
Lehte	////////	11	////	4	Lehte
Karl	////////	9	////	6	

Hiljem võidakse selle mängu reeglite kohaselt korraldada võistlus või turniir, millest võtaksid osa kõik ringi liikmed. Võistlus kannaks nimetust: „Kes tunneb paremini kodumaad?” Võitjale ei teeks kurja väikene auhind.

Võistlusel on muidugi vahekohtunikud. Üks kontrollib aega ja kohanime-tuse ülesleidmist, teine täidab tabelit. Võistlejad paarid ja järjekorra määrab loos, kus võitjad üha võistlevad võitjatega, kuni võistluse võitja selgumiseni.

„Tunne Eesti luulet!”

Teise samalaadse mängu, mis peaks tuttavam olema, nimetame nii nagu ülal märgitud. Alles tänavu lõppes meil RA (Raamatu-aasta) ja oleks patt, kui meil midagi sellest suurest üritusest püsima ei jääks. Ma mõtlen, et paljud teisedki maanoorte ringide

koosolekud algavad hea luuletuse deklameerimisega nagu seda tehakse Sänna Ringis. —

„Tunne Eesti Luulet!” käib järgmiselt: keegi mängijaist läheb välja, teised jagavad mõne tuntud Eesti laulu või luuletuse sõnad omavahele nii ära, et igale saab üks sõna (sidesõnale eelmine või järgnev sõna). Mängija tuleb väljast nüüd sisse ja asetab igale küsimuse, millele küsitav peab lühidalt vastama, tarvitades vastuses samal kujul sõna nagu esineb see laulus või luuletuses. See, kelle vastuse järgi küsija laulu ära aimab, peab oma korda välja minema.

Loodetavasti leiavad need mängukesed noortes elavat poolehoidu. Ühes ligemas numbris esitan paar uut, samalaadset mängu meie talu elust.

El. Ellor.